

העברי

מאתי ברוך ווערבער בבראדי

מחיר המ"ע. חזק למדינתנו (ולשאר מדינות אחרות)
לא נפרטו פה) הוא 5 גליונות. לרוסיה, לשנת
4 רובל. לצרפת 18 פרנק. לאמריקה 4 דאללר.
המחירים מוכל היות גם לרבע שנה. הכסף יכולת פרנקא.
אגרת אשר חפשה לא נתן לה (אונפראקט) חזקה
לנעלה. שכן מודעות פרטיות 10 י"ק לפרט.

והיה עלהו רענן ולא ימיש מעשות פרי (ימיש י"י)

מ"ע הי"ל פעם אחת 3"ט. מי האיש (ברוסיה)
הפך לשמוע קול העברי, ישלח המהיר הכסוס
צ'ר שחלל לסוכנו הנכבד ה"ר Chaim Czernowitz
בווארשא (פאכ דעם איינצערנעם טיפאגראף 948) וישגי
מזקקו צלי חסור, חלל מלמדים מתדעו חזון
ונדכרי מורה ומכנה יסולמורק לבראדי (בגאליציען).

Brody, den 22. December 1871.

(N. 6.)

בראדי, י" טבת התרל"ב רב"ע.

העברי למען אשר פסחו יראו רבים וכן יעשו גם
המה יאריך ד' ימים עד שנתנו והוא וכל בני ביתו
וכל הנלוים אליו יתענגו חסיד על רוב הצלחה וברכה
בכל מעשה ידם כחפץ ידיו המקריב לפניו מנחת
תודה נגדה נא לכל עמו והמברכו בברכה משולשת.
יוסף מיועש הכהן (רופא חולים).

(הערות המעריך) גם אנחנו באנו אחרי סופרנו
היקר להודות ולהלל להנכבד נדיב לב מוה"ר שלמה
הנ"ל, ולכל בני ביתו ומשפחתו הנכבדה על כל המסד
והטוב אשר הגדילו לעשות עם העניים האומללים אשר
פה בעיר. מקרא מלא הוא "מרה ד' חונן דל" וכשת
ישיג שבעת ימים, מרוב שמים, אשר יפרוס סכת
שלומה על שלמה עד נצח!

מארגנאפאל. במ"ע נ. ס. פ. הובא מקרה ראוי
להשמיע במחנה העברים, בכפר אחד הסמוך לעיר
מאמבאר פרצה זה ימים לא כבירים אש צרבת
בשצף קצף בבית "נוצרי" אחד והעשהו כלה,
כי האש הגדולה מדורתה על כל אפסוס. הנוצרי
ואשתו ברחו לנפשם, ויהי בהפסוס רנוס ערה
על לבם כי עבדם (הרועה) שוכב בארות הסוסים
ובלי תפונה יעלה עד המוקר, אבל לא הרהיבו
בנפשם עוז להצילו מסלחנות האש. ויהי שם
איש אחד בשמו גלאנצבערג וכשם "ישראל"
יכונה כי "עברי" הגוה, והוא שם נפשו בכסו
והציל את הנוצרי רכל יהיה למאכולת האש.

בכלות החבירה השמיעו לו כל אנשי הכפר
(הנוצרים) קול תודה, ולא לבד בשפתים כי גם
בפועל כפים תמכוהו בעד עמלו אף כי לא בא
בשכרו. ושמעו נא את אשר עשה העברי המסכן
הזה אשר בידו אין מאומה רק בחיי צער יחיה.
נדב כל מה שנשלח אצלו, לטובת הזרעפים
האומללים, כי העברי ידע רחם ובצרת אחיו לו
צר!

סעמליון, מ"ו לחודש כסלו שנת ליהודים "היתה
אורה" ושמחה. אל ידיר ה' ויריין אחינו העברי הקורא
בחיל עברי אנכי, אלהי העברים ישלח אליהו כנר שולח,
ויהן לו את ברכת אברהם העברי.

אדוני! אודת אחוזת נחלתנו הנסכרת בין רמלה
ליפו (ההודעה הראשונה במ"ע העברי גליון א') אמרו
שיהיה מקוה ששת אלפים ר"ט. ואני דברתי עם אוהבי
ורעי ועוררתי אותם לפדות את האחוזה הזאת, והתנדבו
הכשה אנשים יקרים לתת כל אחד שני אלפים פלורין.
ועתה קבלנו הודעה טעליגראפית מירושלים, כי עלה
השער לעשרת אלפים ר"ט.

אבל עוד לא נודע מתי יצא הדבר הזה
לפוערת אדם, כי יש עוד סכסוכים וגם סתגנונים,
כמשל הקדמוני הנודע, עושה "חדשות" בעל
"מלחמות" ועתה הדבר הזה הוא "חדש" בעיני
כל, יען כבר שכחו את הראשונות ומיום מפלת
צרפת רק לווערועלל הכבוד ולפארו כושת הפנים
ולכן עומדים קצת סתגנונים למהיערים.

המעריך.

עמטרייך

בראדי, מ' טבת, לסדר, ולא יכול "יוסף"
להתאסף, תרל"ב לפ"ק. תודה רבה בקהל עם אנשי
כפעם הוצאת לכבוד איש יקר רוח נדיב לב, ה"ה הנגיד
המפואר והנכבד מוה"ר שלמה קאפעליוש נ"י,
ולרעייתו היקרה מרת אסתר ולבנו הנחמד מו"ה דוד,
ולכל הנלוים אליו, על דבר צדקותיו ורוב חסדיו אשר
עשה וגם עושה עתה בעירנו פה בראדי. הנה
כשלשה חדשים אשר פסחה מספחת החולין רע
בעיר, זעיר שם, זעיר שם, והימים ימי הקור, ומובן
הדבר מעצמו, כי אם אמנם הדבר באופל יהלוד ואינו
מבחין בין רש לעשיר בכ"ז העניים אשר בסכנות
יאכלו לחם, לחם יבש, ואין כמות בקרה, המה עומדים
יותר קרוב למצרת = חצי = המחלה הנוראה הנ"ל. והנה
כאשר באתי כפעם בפעם לבית ידידי הנכבד ר' שלמה
הנ"ל לבקרו ולשאול בשלומו כדרך ידידים נאמנים, שאל
אותי על מעמד ומצב המחלה, ומי המה הנוגעים
והמעונים? והשיבותי לו דבר כאשר עם לבבי, וכאשר
ראיתי יום יום, איך רבים מהעניים והדלים אשר בעיר
קומטו בלא עת, יען מה? יען בביתם אין כל! ושני
מלאכי זעם "הרעב והקור" ממחרים להביא גם את
השלישי הוא המלאך המשתית בקטב מריני, והחוט
המשולש לא במהרה ינתק, ולכן ינוע כל בשר
(נענה ורעב) יחד באין תרופה. הדברים האלה נגעו
בלב הנדיב הנ"ל מעצם ועד בשר, וכה אמר אלי:
"הן רופא חולים אתה, ומחוא והלאה, אם תבוא לבית
איש אשר נפל על ערש דוי, ותראה כי "החוסר"
פרש ממות כנפיו בחיית הזה, לך העז והאומץ לכתוב
"עלי פסת נייר כל מה שתבין כי נהוין כן להתולה וכן
לכני ביתו (אשר נשכר מהם כל מטה לחם כמשך
"מי חליו) ואני אשלח בן בשר, יין גפן, יין שרף,
"עצים, הפוחי = אדמה, חומץ, וגם רוט, הכל חנם אין
"כסף". ומה מאד שמחתי לשמע אופן מנדבה וצדקה
גדולה כזאת, ויצאתי מביתו עלו ושמח. ומאז ועד עתה
(זה שלשה ירחים) הכאתי ב"ה עור רב, לעניים ודלים
רבים על יד נדיבות ר' שלמה קאפעליוש הנ"ל, וברכת
האובדים אשר שמעתי מפייה בעת באתי לחולים עניים,
עליו תבוא! בגלל הדבר הטוב הזה מצאתי את עצמי
כמושבע ועומד לחרות הדבר כעט ברזל ערי לוח

הגליון הזה הנה הוא האחרון
לרבע זה, ובאנו לעורר את הקוראים הנכבדים
אשר הביאו את העברי אל ביתם, במחיר
הרבע הראשון, שישלחו כסף מקנתו גם על
רבע שני הבעל. ונהוין לנו לדעת זאת
בראש הרבע, כי הראנו לדעת אשר בהגליון
השני לרבע זה התעוררו רבים וכתבו ידם
להעברי ודרשו ממנו הגליון הראשון אבל
לשוא! כי כבר נמכר ב"ה אם גם הדפסנו
יותר מהמספר הנחה, ולכן מבקשים אנחנו
שיגלה כל אחד דעתו בהתחלת הרבע, ודי
יעזור לנו!

ענינים מדיניים

בימים האלה נפתחו השערים לבתי האנדטאנע
אשר כמלכות עמטרייך, וביים שמינה עשרה לחדש
זה התחילו נבחרו האנדטאנע אשר בערי ברין,
לינין, לאיכאד, ברענענין ושערנאוויטש, להתאסף
יחד אל בתי מועד לחוות דעתם, ולבחור נבחרים
להרייכסראטה, אשר בקרב ימים יפתחו גם
שערי.

והנה כבר הודענו בעתו כי בהרייכסראטה אשר
בוועין יהיה גם ענין הפולין על השלחן ערוך,
הן המה הפולין אשר היועץ אנדראסני עומד
לימים למלא כל משאלותם, ולעומתו נשיא =
היועצים הוא אויערספערג אשר מתנגד לדעתו.
והנה על הרייכסראטה לחתוך הדין, ובימים הבאים
נראה מה יהיה גורל עם פולין.

שמה ברוסיה מודיע מ"ע "גאלאס" כי
ממלכת רוסיה עומדת עם מלכות אשכנז באהבה
ואהבה ודעות, ומוסף דבריו לאמר, כי ממשלת
רוסיה דורשת גם שלום עם טרייך בכל לבה.
ובאמת נוכל להאמין כזאת, רק אם הרייכסראטה
לא יעלה הפולין על גפי מרומי מבוקשיהם, ואם
לא יותר יש מקום "לפרוד הלכות" בין
שתיהן.

בהנציאנאלפערזאממלונג אשר בווערועלל הציע
עוד הפעם הארון "טהייערס" את בקשתו להחזיר
עטרת פארו לישנה, וכפי הנשמע נגמר מקצת
הנאספים שבימים יצרו יהיה בווערועלל רק מושב
הנציאנאלפערזאממלונג לכר, אבל פארו תהיה
עיר מושב = הממשלה (רעניערונגסזיצן).

ה' ראה בעני עמו ויזכה, ורמה קרנו, כי התקנות אשר נוצרו על ברכי בעלי אסיפות משלומי אמוני ישראל בשנה העברה בעיר פסס, ע"י החברה הנכבדה העומדת לנור ולמופת בישראל "שומרי הדת" אשר חשבה הצליח ה' בידה להכריע כל החותים וחזרת זר אשר יהיו לעלות ככורת על כרם ישראל, אצל עליהם זה ימים אחדים הוד מכינו "יר"ה מאורו, אור פני מלך חיים, יען מה? יען כי בין התקנות האילו מנשב רוח הדור והחופש אמונה מהלל ועד כלל, והריתו ביראת ה' טכשמי הדת והאמונה אשר מורשה לנו, וחוקי הקאנגרס אשר הרח עמל וילד שקר נפלו וצללו כעופרת במים אדירים ולא יוסיפו עוד לערוץ ולעשות פראות בין ב"י, להם לבדם חלק במו, וארטהאדאקסען אין להם חלק ונחלה מיום הזה והלאה מנס, יעשו המה מה שרבה חפץ ואנחנו על מקומנו נעמוד בשלום. (סוף יבא).

ליב לאנדעפערנע בהגאון מוה"ר איצק אהרן נ"י.

פריימען

אלמונא, יום כי די דחנכה, תרל"ב לפ"ק. בטוח אני באלה אשר שמעו קול שיפורא דשכנא וקראו את בישרתי לא טובה במכתבנו (גליון י"א) מסות ארמיו ז"ל הלא הנה מיועדיו מכיריו ותלמידיו הרבים כמרינתו והוצה, כי הכתה נפשם גם לדעת את דברי צוואותיו אשר צוה אחריו את בניו וביתו, למשפחתו ולהם, לזאת לא אכחידם באשר הוא חוב קדוש עלי כזכרם בקצרה למען כקדושים וכרחוקים ישמעו ויבאו יראו וידעו וישימו וישכילו יחדו מה המנוח ז"ל דורש מהם ויקיימו לעשות דברי השם ז"ל נאמנים יהיו להם כל פקדיו אשר זכותו יגן עלינו. ועתה אחך: כהחפץ האחרון מהנערד ע"ה, נפתח הצואה פרשית (הגדולה מוז הנוגעת לאשתו הרבנית ולב"ב שיתו עורנה חתומה עד עת מועד) מיד אחרי מותו, והנה כתובה באצבעותיו הקדושות זה כמשלש שנים וחמש אותה שני ימים לפני גזירתו, נתונה היא לי מבני השטח ז"ל, ואעתיקה פה בקצרה, הפתגם למעלה מראש כתוב בזה"ל:

"החוקך חיים לכל חי ברוך הוא וברוך שמו הגדול, כאשר יגזור עלי לאחר מאה שנים רוהי נפשי אליו לאסוף אני מצוה, בזה להחנהג כן:

"תיכף אחר העדרי ילמדו שלשה לומדי חורה עד שעת קבורה, דהיינו כאשר ישובת האחר ילמדו השנים, ושכרם יקצב מאשתי שחתי. בין מיתה לקבורה יחולק דעניים מעובוני במספר שמי יקצב ארבע שילינג (ועולה לח"י ר"ט ו' זג"ר הכותב) "מצוה אני לקיים כנופי זכר ארבע מיתות ב"ד, דהיינו... (אי אפשר לי לפרט, ודע כי שני פתקאות הכאות בסיסן כוכב כזה (*)) נכתבים בשפת אשכנזית, ואנכי הכותב העתקתם כפי עינים ושמש עד חוסה לשונו הטהורה ממש בלי שום חוספת וגרעין).

(*) "אחרי שרא זכיתי להקבר בארץ הקדושה אשר זה היה כל ישעי וכל חפצי (הוא היה נשיא לה זה כמו עשרים שנה. הכותב) רצוני, כי תנוח גותי לכל הפחות בעפרה אשר קניתי לי, ובאופן שיהיה כל ה' גוף נקבר בעפר הנזכר.

(*) "את בני אני מצוה שלא ילכו אותי אף לא יסעו בעגלה אחרי מותי (כנהוג פה. הכותב) כי אם יטרו הובלתי לבית החיים יצאו ויבאו ברגלם שם. — *

"מצוה אני בכח צוואה גמורה הן לבני משפחתי והן לאחרים שחיו לא יקרא עלי שם צדיק אלא מי שיוכר שמי יאמר ע"ה או ז"ל אבל לא זצ"ל."

"וכן מצוה אני שרא יספדוני בשום מקום, ותחת זה אני שוחר פני מאהבי חברי ותלמידי למדוד כל השנה אחר העדרי בכל יום שיעור משניות לזכות

גראסווארדיין, בחדש טבת, תרל"ב. לכבוד הרב המעריך נ"י שלום! חבורות אשר יחדיו תקהלנה להגל "ואהבת דרעך כמוך" הנה תריסנה קרן העדה, ותשימנה כתר "שם טוב" על כל מעלליה ומפעלותיה. החבורות השונות מפה, אשר רוח המלה וחנינה, רוח חסד ומישרים ינוסס במו, הן אות ומופת, עדתנו כי קריה נאמנה היא וצדק ילין בה. והנה עשר אני יודע, הן הנה החבורות השונות, לבתי חסד (הוסינעסאנשטאלטען) אשר כל אחת יסדה אבן פנתה להטיב ולהועיל. אם אמרתי אספרה בפרטיות כל החבורות הקצר הידיעה מהכיל, רק אדבר מהן בדרך כללי. "החברא קדישא" הוסדה על מכונה עוד לפני מאה ועשר שנים, וכל חכמיה חכמיה קדש לרפאות נדכאים ואומללים אשר בצל בית החורים יחסיו וגם עוד אחרי צאחם בשלום עד ישיבו לאיתנם הראשון, נשיא החברא הוזאת הוא איש רב פעלים הנגיד והנדיב אהוב וחביב ה"ר נטע פריעדלענדער נ"י, ולפעולותיו הטובות מיום אשר המשרה הושמה על שכתו אין די באר. "חברא צדקה" גם לה חכמיה נשגב לחוק ידים רשות, אנשים הגונים אשר פגעו הזמן ישימום כמסרה לחק, ולאמץ ברכי האלמונות בכל שבוע, לחלק עצים וקטח, וקטחא דפסחא וכי, "החברא משכיל אל דל" אנשיה ילכו אחויו יד כעורר ולסעד את אחיהם אם מטה ידם, ואחר מהחבורה אם יחלה תדאג כל החבורה להתחזק בימי חליו, ויש להם קרן קיטת אשר יאכלו האלמונות והיתומים מפירותיה, ויחנכו את כל נער לפי כשרונו במלאכה המחית את בעלה. "חברא אהבת רעים", הכנסת כלל "סנדקאות" "אגוד נשים" (פרויענפעראייין) ותכליתה לעשות טוב וחסד לזכות העניים המרודים. "חברא תלמוד תורה" "ש"ס חברא" אשר יתאספו כל התורנים אשר עזר המסחר על כתפם ישאו, בכל ערב וערב לרות נפשם מסעדי הש"ס בשעורים תמידים כסדרם, ואחרון חביב "חברא מחזיקי לומדי תורה" אנשיה לא העמידו אשיותיה על אדני זהב וחשוך בסף לצבור בר וכלאל אוצרות החברא "יש" בגורלות, רק גורל אחד לה "גורל רד" וכל הגדבות אשר רוחם סבצן הוא לחמוך תשימים בתורה וביראה השוקים על דלתות ביה"מ איש איש לפי מעלתו ומחסורו, ועד היום עולה מספר בני החברא לשלש מאות איש, וגם מהסביבות יבאו רבים להסתפח בנחלתה ומתחברים עם פועלי טוב וחושיה, מחלקה אחת חקש תורה ומוסר השכל בסדרא דשבוע, ואו"ה, והלומדים ילמדו ש"ס כנהוג. ועל הטוב יוכר הרב הגדול החה"ש מוה"ר ישעי' דייטש נ"י ההיה מלפנים רב בקהל דיולא באונגארן, והוא הראש המדברים להחברא הנכבדה הלזו וישיף להם מדי שבת בשבתו דברי מוסר בהשכל ודעה, יונעם לאוזן שומעת.

הצנתי לפניך קורא נעים קצות אגודות פרחים אשר יתאחדו נטעי נעמים אשר שתלו לנו אנשי העדה פה, והמה שלומי אמוני ישראל הארטהאדאקסען, אשר כפעולותיהם הרמים והנשגבים לא יתערב זר, אך חת השושים יעלו גם קמשונים, כי מיום אשר החלו החוקים אשר חוצבו מסכת בוד הפרוה סרים (קאנגרעס) העומדים לדראון עולם, לצאת לפועלם, יצא לפיד המחלוקת אשר הפריע פרוות במחנה העברים ועצומים כל המריבות והקטשות באונגארן וזיעענבורגען, אם אמנם ראו בעיניהם רכשחם בי כל פעולתם ישא רוח, ובקהל רפאים ינות, כי כל איש אשר ישר יחזו פנימו והתבונן ופציץ מהרבי הקאנגרעס, יראה כי בכל נחיתותיו פתחלל ועקש ממעב נקודת הדת והאמונה אשר למורשה לנו, ודתיים שונות מאופן רוח העת היתה והדברים נאמרים בהרבה מ"ע לרשונותם, וגם בבית המחוקקים מגדולי השרים העומדים לנס, פראנץ דעאק, מיסא, גרצי, הארן, וככ"ז לא ייעפו ולא ייגעו להביא עול תקנותיהם (?) עד כתף היהודים הנותנים להם כתף סודרת ולהלבישם בשמלה חדשה אשר הכינו. אבל

כתב התכצלת גליון 6. גם את ירחיו עם כל הכבר ככר הירדן, עומדים להסכר, ועוד יש אחוזות גדולות ורבות מיועדות למכור, לו חכמו ישכילו זאת, יבינו לאחריתם. ועתה אחינו בני ישראל שמעו ותחי נפשכם, עת לעשות לה' היא תנו עוז לאלהים, האספו באגודה אחת ליסר "חברת שטרות" (אקציען) ולקיות את כל האחוזות העומדות על אבן = המקח בדרך סחורה, ותראו פרי בעמלכם, ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ, וציון במשפט המלוכה חסדה, לא בחיל ולא בכח כי אם כרוחי אמר ה' צבאות, פ' רש"י אני אתן את רוחי על דרוש וכו' ולא תצטרכו לעזרת אדם, הרי שעזרת מלכים אינה עזרת אדם.

כעת קבלתי המ"ע העברי גליון ח' וקראתי את הודעת רבינו מוה"ר צ"ה קאלישער ה"י ושמתתי מאד. ברוך המפענח נעלמים (עין קונטרס רגלי מבשר אות יו"ד)

והמצוה הזאת היא לכותבי העתים לעורר את לב ישראל ולאגודם באגודה אחת, עשו בני ישראל אגודה אחת החקינו עצמכם לגאולה, גאורת הארץ (ב"ר פ' ל"ו) ולכן הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם, לא תעמדו מרחוק, לא תעלימו עיניכם לעתות בצרה, כי העולם מתמוטט בדבר וחרב ורעב, נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמי, אבל אסוותא חד לכו, השקו הצאן ולכו רעו לאחר דנייהא לאחר טבא, וכסופא דאחשנתכון, (זוה"ק פ' ואחזקן ד' ר"ט ע"א).

אברך את ה' אשר יעצני וברוך אמת הנחני לעיר קדשנו, וכוונתי חברה יקרה מגדולי חכמי ירושלים למען תהיה מרוצת האגודות בדבר יקר ונשגב כזה על ידם, וכל החפץ לכתוב של ענין ישוב הארץ, יכתוב אל ראש החברה רבי מאיר פאניויל ה"י ראש לחברה "כל ישראל חברים לישוב ארץ ישראל" בירושלים ח"ו, והם ישימו עיניהם על כל הוצרך. והכסף הנשלח יגיע ליד איש יקר הסוכן הנכבד הנודע לשם ולתהלה הגביר רבי שלמה אסואלג בירושלים.

עזרנו אלהי ישענו על דבר כבוד שמך, שמח נפש עבדך הצעיר.

יהודא ב' שלמה חי אלקלעי ה"י ס"ט.

פאריסלאב כסליו. לפני שבועות אחרים באה נערה עבריה מעיר טיסמניץ לעירנו, וכאשר התעכבה פה אצל קרוביה ימים אחדים, פתאום רוח עזים הולוכה שולל, וחפצה להסיר את דתה, בהרבך נפשה בנער נוצרי אחד. וכאשר ראו קרוביה כי ברעה היא, יראו פן תוציא מחשבותיה חוצה, מהרו וביאו אותה בקשר התנאים עם איש משגיח על עבודת הבורות, בחשכם אולי תפיל מזימותיה ארצה. אך לשוא! לשוא נועצו, ותוחלתם נשארה מעל, כי כפי הנשמע, נסעה מזה והפיקה זממה!

ביום י"ג לחי' ירד איש יהודי אל אחד הבורות, כמנהגו לחשוש את מטמוניות הדונג מבין סלעי איפל וצלמות, ובהגיע עת עלייתו, השתוממו כל העובדים והמשגיח, מדוע לא ימשיך בפעמון לסמן עת עקירתו, וכאשר הורידו אחד מהעובדים לראות מה הוא עושה שמה, מצאו לראובן נפשם כי הוא מושכב ארצה מת, כי הבלא דבור קטליה, וכמקרהו קרה גם ביום השני לנוצרי אחר.

אביגדור מערמעלשטיין.

(*) קוראים נכבדים! מה יפה חף נעים כרעיון הזה! ולענן לין לא מסתו! המעריך.

"נשאתי וכן בכל יום יאהרצייט שלי, ומנחם שחרו
"בעדי. וגמלו חסדים טובים וגמול לכם הטוב אשר
"תגמלו עמדי".

"על מצבה שלי לא יוחק שום דבר שבת ותהלה
"כי אם שמי ושהייתי אביר פה מספר השנים שהיה
(המה: חמש ושלושים שנה ושבעה חדשים. הכותב)
"ישם הספרים אשר חברתי בעניי (הלא המה: אי) סי'
בכורי יעקב על מסכת סוכה ולולב. ב') סי' ערוך לנר
על מס' יבמות. ג') סי' ערוך לנר על מס' מכות וכתובות.
ד') סי' ערוך לנר על מס' נדה. ה') סי' עמוד בכורים
על מס' סוכה. ו') סי' בכורי יעקב מהדורא שניה עם
הוספת בכורים. ז') מסכת עתי "שומר ציון הנאמן".
ח') מנחת עני, כולל דרושים ע"ת אשר עורנו החת
מכבי הדפוס, (ונדפס עד עתה עד פרשת עקב. הכותב)
"אקוה שיקויים כי מצוה לקיים דברי המת ושלא
"יועדר דבר ולא ישונה מכל אשר צויתי פה. ואולי
"אזכה להיות סליח טוב למקיימי דברי צוואתי בעולם
"שכולו ארוך. נכתב ממני ביום ב' ו' אדר תרנ"ט לפ"ק.
"סקטן יעקב בלאאמ" מה' אהרן עטלינגער ז"ל".

קורא נעים! קצרה ידי גם כצרה לתאריך מהכבוד
הגדול הנעשה להרב המנוח ז"ל או לפקוד לך מי ומי
היו הראשים ואלוהי הקהלות את רועיהם מ"ב. ואב"ב
בתוך האלפי האנשים מזה ומהאמבורג וגם מכל סביבות
עירנו אשר נהרו לתת לו הכבוד האחרון, כי רבים הם.
וכנודע לנו היום נעצרו רבנים מצוינים ורבים בתוך
הדרך מרוב השלג אשר נפל בימים האחרונים ואשר
שטנם להגיע לעירנו בעתו. תמול בשעה י"א בא המנוח
ז"ל בשלום לנו על משכנו בבית החיים הישן אשר
בתוך עירנו. ונעתרה הממשלה להפצת ראשי עדתנו
לקברו שם אם כי סוגר הבית עלמין הזה מכאן
עוד כל מה זה שנה תמימה ע"פ פקודתה. הרבנים
המפורסמים ה"ה הרב מהו"ר עזריאל הילרעסטיינער
מבערלין, וחזן העדר הרב מהו"ר שלמה זלמן כהן
אב"ד ר"ק ש"ן ע"ר והמדינה, נשאו בקצור נמרץ את
הספרים זה בבית הנעוב וזה (הכתן) לפני פתח
האוהל המועד לכל חי, ולבילתי לשנות מהצוואה הבינו
להצדיק אותם בניב שפתותיהם, הראשון אמר: כי זאת
היא כוונת המאמר במוד קצן "סימן טוב לאדם שלא
נספר כהלכה" ר"ל זה הוא הסימן טוב לאדם וכבודו
שלא נספר כהלכה, והיינו כמצות הנערך הנה
שלא נשא עליו מספר תמורות והדומה היא היא לו
התהלה. ועל קיטב כזה הסיב גם המספר החכם השני
בפתחו האי ספרא קול נהי לאמר: הכוכבים יוהרו
בעין חשבל ולא ידעו את מאורם הטוב מאומה, כן
עץ השרה יתן צלו ופריו בני דעת חסדו וטובו אשר
ישמח האנשים, גם המעין נובע ישטוף מים אדירים
ונעלם ממנו הגדולות אשר יעשה ישיב נפשנו ויחיה
רוחנו. ראו לפניכם מה כוכב יעקב, כהילל בן שחר האיר
לנו בהיותו בתוכנו ועתה ככה נרו, העץ חיים אשר
שמה אותו בפרי שרש מארץ החיים פה. נגדע הארץ
והרלו יונקתיו עתה, המעין עין יעקב נעצר ומימי
קעפר יתהפכו, והנה בתורתו אותו האיר, בצלו
החיינו, ממענותיו השקנו והוא לא ידע מכל אלה
מרב ענותנותו. במקום גדוהו צוה אותו מלשא עניו
מספר תמורות אחרי מותו, וכן נחשוק מלספר ערכו
ושבחו כי אם נזכיר את אשר אברנו בו בפנות זיו
והרזו הוי גו יעקב שב לאחותו והלך לדרכו
ומלא ב' אלפים המה מעשיו הטובים וצדקותיו פגעו
בו, המה יצאו לפניו לנחותו וללוותו למעוני המנוחות
ועתה למי אביו למי פצעים הלא לנו "בכו לכן
לאבלים ורא לאברהם שהיא למנוחה ואנו
לאנחה" כשמעם דברים האלו יוצאים מפי הרב הכהן
ג"י צעקו כלם צעקה גדולה וסרה קראו עצרה ביגון
ואבל ואין איש מכל ההמון הרב אשר לא הוריר

דמעות מאין הפונות, כנהלים נשיו. הבעל נחמות ישלם
נחומים לאשתו האלמנה הצדקה, לבניו ולבנותיו
הנחמדים, להחנינו ולכל משפחתו היראים והשלמים ולכל
המהאבלים עליו אמן.

ואתה

יעקב אבינו, מורנו ומאורנו
לא מות, עורך חי איש המים!
עובת אותנו, ורוחך מרחפת בתוכנו
ערכת לך נר תמיד, לדורות עולמים.

יפרת מטה אהרן עד בלי ירח
ישרש יעקב, ואור תורתך לנצח וזרח.
הר מאלפי תלמידיו

יוחנן במש"ו וויטקאווער.

ימים מקרם

נאוועללע מאת נחום בן זאב פאזאמענטי

עוד יוסף חי!

(סוף מגילת י"א)

9

ימים רבים שבן הרופא בבית יעקב עם מרים
ורבורה ויכלו ימיהם בשוב ונעמים ויכיר הוא אותם
והם לא הכירוהו, ימים רבים היה שעשועים וימתיק
מריות ימי מרורם וענים והם לא ידעו על מה. ישבו
אתו כשבת אחים גם יחד ויאהבוהו ולא ידעו על
מה.

ורבורה, היא אהבה את הרופא ביתר שאת, ונפשה
נקשרה בנפשו בקשר אמיץ וחזק, היא הזכירה אבותיה
שהבטיחה אותו להיות יונתו חתנה ועל כן תופרו לו
עתה חסד נעוריה ותגמול לו אהבת כוללותיה.

ויעקב אמר אל הרופא "אם תאבה אדוני תהיה
בתי דבורה לך לאשה יען כי אתה מצילה ומפלטת
ותהיה בעלה ותהשב לי כבני".

הרופא שמע וישתומם, הביט לרבורה ופניה אדמו
הגידו לא כהני כי אהבה עזה ואיומה מצאה לה בית
במעמקי לבנה. ויחרוש.

"אם לא תאבה אדוני?" שנה יעקב אתרי דבריו
"הלא כן הבטחת את בתי!"
"אולם מלבושי, מלבושי!"

"ומה מלבושך? הלא לבך! לבך! מעתה לא
על הבגדים רק אל לבך אבינו, אחת בנדבת כספך
תמכת דלים ועניים במפתרים, ובאשר חולים שם היית
והראית חסדך ולבך. ועתה אשאלך שנית האם תאבה
לקחת בתי דבורה לך לאשה?"

"בתך דבורה לאשה? לאשה? לא אוכל,
יען —

"יען כי בתך דבורה אחותי היא!"
"בתי דבורה אחותך? ואיככה?"
"יען כי היא בת אבי!"
"ומי הוא זה אבך?"
"אח! אח!... כי אנכי בנך יוסף!"
אנכי! אנכי!"

עץ מי יוכל לתאר המחזה והמראה שנחזה בין
יעקב מרים ורבורה? לא אובה כי להביל
אגיע —
"עתה קראו לנו בנכם יוסף כמקדם."

"האתה בני יוסף" קראה מרים "אשר נשקתך
ותבקתך בתחמוני וקראתך בני יוסף?"
"האתה הוא אחי יוסף אשר אהבתך אהבה
איומה וחפצתי להיות לך לאשה?"

"עתה מראתי אשר נשבעתי!" ענה יוסף על כי
הבאתי לכם בירי את בנכם יוסף, אך החסלתו לו כי
השביעכם מדירות והמיר את בגדיו?"

"סלחת! סלחתי!" קראו כלם כאחד.
"ועתה דבורה אחותי! התסלתי לי על בושת
עלושך כי לא חפצתיך לאשה?"
"סלחתי! סלחתי!"

"אחרי אשר הבאתי לך את אחיך יוסף לבי
ואמר מוצא שפתי ואחקך לי לאחות. עתה רבו
ונסעה בעיר מושבי, שם אראכם את בתי אשר הקימותי
לי ואת מי בחרתי לי לאשה!"

ויהי בצערם ברחוב עיר גדולה ותשואות מלאה
לפני בית אחד, אמר יוסף "פה הכו מעט וחביטו
פנימה מבעד החלונות את מי בחרתי לי, וכשמעכם
"יוסף! יוסף!" תבואו פנימה."

יוסף בא לתוך החדר וימצא את האשה אשר
בקרה בבית האבל בשבתה על האדמה בוכיה לבעל
נעוריה, והוא הבטיחה שיבא לה עוד יוסף אשר מחוך
חופתו נס והעלים עקבותיו ממנה עד היום הזה אשר
גם בעלה אחר יוסף מת.

"התדעו את מי בחר לו?" אמר יעקב ברממה
אל מרים ורבורה אשר יחדיו בארבע הביטו מהחלון
פנימה "את "צפורה" אשר ממנה נס כליל
חופתו!"

"שלום לך אדוני הנדיב!" אמרה האשה,
ותקדם פני יוסף, "הודת לבי אליך אדוני כי היית
עוזרתה לי בצרתי ומה מצאת באמתך כי יקרה
נפשי בעיניך? ומי יחיש לאשה עניה וסועיה
כמוני?"

"ומי לא יחוש לנו לאשה כמוד?"
האשה נאלמה, כי אדם קל רחף על
שפתיה.

"הן באתי לשאול את פך אם תרצה לקחת את
יוסף, ואם תסלתי לו על כי נס מחופתו לא רק סמך
כי גם מאבותיו, אם ישוב לקחתך ולשלם חתומים לך?
התשכחי הימים הראשונים? התשכחי אם המיר רק את
בגדיו?"

"אך אדוני אל תנחמני הכל! יוסף לא יבוא אלי
אשה גולה וסורה כמוני ומי יחיש לי?"

"יבא יוסף! יבא! אמרתי להביאנו אליך, הנה
הוא, הנה הוא לפניך!"

האש העמדה והבישה והשתוממה.

יוסף דקה לוח מצלחתו אשר בו חרותה חמונתו
מימי נעוריו ויאמר: "צפורה חמדת! התדעי האיש
הזה? האיש הזה ישיב עתה לקחתך ואשוב דשלים
נחומים לך. וארשתך לי לעולם וארשתך לי
באמונה!"

צפורה הביטה בהתמונה הביטה בפני יוסף, וכרגשות
זעקה "יוסף! יוסף!" ונפלה על צוארו
ותתקלה.

יעקב מרים ורבורה בשמעם יוסף יוסף! טהרו
החדרה והניפו את צפורה אשר התעוררה כמעט רגע,
ויקראו: "הנהמי הנחמי סוערה עניה, גם עליך עבר כוס
התרעלה ושתית ומצית עם שמרי, עתה ימים נעימים
ושוכים שמורים לך."

"לכו עתה כלכם לביתי אשר הקימותי למענכם"
אמר יוסף, "אנכי הסיכותי לכם תלאות ויגונות רבים
מאין ספורות, עתה תשבעו ותנקו משוב וגועס העת
הטובה והחדשה, עתה אסיב הרעה אשר עשיתי כי עת
החיה הנטה פניה ואור בהיר האיר מחשבי היהודים
בהעיר הזאת, כי נפקתו עיני הנוצרים לראות את אשר
דכאן לארץ עד כה על לא חסם בכנסם, ועתה יהודים
ונוצרים ילכו יחדיו כהדוך אחים גם יחד, והדת לא
תפריא ביניהם כחומה ברזל, ופה מוזקקים קרני השמש
אחרי מחשבי ליל!" ויהי אור!

פוקד עון אבות על בנים !

(סוף עניין י"א)

ומעתה צאים גם דברי משרע"ה בתפלתו צ"י שלח על כיון. בשמענו את דברי ד' אבנו דברד ואורישנו, נעמד בפרץ ואמר יגדל נא וגו' כאשר דברת לאמר כי אתה ארץ. אפי' גושא עון, ומה גם כי נקא לא ינקא, מעמד מונך היא שלא לבנות ולנקות עד עתה, אבל הכן פוקד עון האבות הם יבואו גם עין צנים, שלשים דברים להפטר עם עון הראשונים לגמלאות הקלה, ועודנו חמור ע"ה לבלותם כלשם אחד ? הלא נהרואי להגותין להם ולהאריך אף. ומכיון שזכה דין נגדי לבלותם עשה, התחנן בלח נא לעון העם הזה, כלומר, לכל יזכר וכל יפקד עון זה כלל אבל סליחה בעורה ולא כמו שחמור וציוס פקדי וגו'. והש"י השיבו בלחתי כדצריך, כלומר כמו שנקמה שאלהם לכלל האומה, ואולם ח"י אני כי כל האנשים, כלומר יחידים פרטים, הרואים את כבודי וגו', אשר נהם על דרך גמול איש פרטי, פגריהם יפלו במדבר הזה מעט מעט, חתם לא חנינע לרעה לכלל האומה כי עוד גופאם אשר אהבתם לנו יהיו המה יבואו אל הארץ ועל ידם סיון ומשלה ישראל.

ויצונו וצנעונו לישראל כי יפקוד ה' עליהם לצנות ולנעוץ (ל"א כ"ח) והאומה חשוז אל אהבתה חמור, צניעם בהם, כאשר המעלה חסון על אהבתה ולא יהיה עון פקודה בכלל אז לא יאמרו עוד אבות אכלו צוקר וגו' כי אז רק איש צעונו ימות. וזהו חסון כלאו צחור העטרה וצרות נבואתו דאם כי העיר הלכד צירי הכסדים וגאון מלכות יהודה ישבר אחר (ל"ב י"ח) ה' אלהים ! עושה חסד לאלפים, מדבר זה נגד האומה בכלל כאשר נקיים זה הפסוק : ה' לצלות שמו : אשר רק על כלל האומה ראו לקרוא שמו הגדול, יאמר, כי האומה אשר חמור מלות ה' ללכת בדרכיו, גם אלפים דורות חסון לפניו, ומשלים עון אבות אל חיק צניהם אחריהם, גם להעם אשר יכניסו לפניו, מעונו נגדי נוסר להשחית, אבל ישמור את הדך אשר צניהם ילכו זה, כי רק אם גם המה ידעו להשחית, אז ישולם גם עון אבות אל חיקם להשחיתם ויהיו עם ונמלכיהם צחל, גדול העלה ורצ העלילה, צפוק זה מדבר נגד גמול איש פרטי ויאמר כי גם אז כאשר חסון חמור על האומה אשר נחמלהם קלמה להניח עליה לרות רבות ורעות, הכן גדול העלה לידע חן להפטר מכל איש פרטי, וענין פקודות על כל העוקרים אשר ימלאו כי יתגרשו ויבאו רק להרע ליהם ואיש כדרכיו וכפרי מעלליו.

ויחזקאל אחר שכתב נגדעה קרן ישראל ותפארתם ארצה הושלכה, החלוננו צמחם לאמר אבות אכלו צוקר וגו' כאילו לא יתכן צניעיהם נשפט השם שהעיקר צעון אבותם אהם, אחר, ומה לם להחונן צמחל הזה על אהבת ישראל, כלומר על מה שקרה לאהבת ישראל, הלא אך צדק נשפט הכללי הזה יען נחמלהם הקלה להפקד עון כוללם להאזיר שם הפארתם ואחם בלצותיהם ציחד חשאו חרפה וכליות ארלכם, אכן ח"י אני כי צמחם הנפשות הפרטיות כל הנפשות לי הנה, לרקת הדיק ורשעת הרשע עליו היתה, הרע אשר ימלא חסכם איש איש רק פרי מעלליו יאכל, ורעה כי צכל גושא נבואתו רק נגד נפש יחיד וליש פרטי מדבר.

ודוד אחרי קללו ארצו (תלים ק"ט) צקללות הנוגעות לגוף ונפש פרטי עוד לא נח מרובו ורמותו הליקתה לקללו גם באחרית נשפתה להכרית, ואחר, דוד אחר יונה שום, כי אם יונת שם חולדותיו אחריו יהי צה האחרית של קדונוי הנשפתה להכרית כאשר הקדונו. ואחר עוד, יזכר עון אבותיו אל ד', מיוזכר ויפקד לפניו שום אבותיו כבר הרעו ללכת וצכן תהמלא צניהם בלח משפחה היתה, ואחר "אל ד'" ולא אחר "עליו" יען הפקדה אינה על גוף הצנים אבל היא אלל הש"י ללך העוונות, אם גם צניו ילכו בדרכיו ש"ז שלם הקלה ויכרת מארץ זכרה, ולא אחר "זכרו" כאשר אחר למעלה (אחריתם) כי כריתת זכר נוגע לכל המשפחה. וזו"ל לאשר ראו להורות לנו ששעור ענין פוקד עון

אבות וגו' אי אפשר שיוצן לפי המונח ההרגלי שהננים יעשו על הטא אציהם, לה רמו קרלי אהרדי, כתיב פוקד, וכתיב לא יונחו ? וצאמת לא היו לריכין דווקא להפקוק לא יונחו רק כן דרך התלמוד להציא פסוק על ענין ידוע, כן מציא צה פסוק על מה שידוע צמחם הלך שלא יענם האחד צעון של אחר (וצה חן אנו לריכין לדברי החוספ' ריש אלו נעדות שכתבו דלסיפה דקרא כתיב) ואמרו כי שער הענין הוא רק לירוף עון האומה בכלל, ולכן כשגם הצנים אוחזים את מעשה אבותיהם צדיהם תתמלא הקלה להשמיד שם כולם, אבל אם חן אוחזין ישאלו הצנים על מונס ומשלתם חסון צידם. שלמה הזאבי.

בח הזכרון

מיטרידאט מלך פונטוס ידע לקרא צמחו כל אחד ואחד משמונים אלף אנשי מלחמה אשר היו לו.

פענעקא ידע לשוץ ולספר שני אלפים מלים צקדום זא"ז כפי אשר נאמרו בציוריו נפי אחרים.

הורטענציוס שער צזכרונות את כל כסווי הנחיר אשר הצמיחו אלפי אנשים לכת צעד דברים הנמכרים צקל דב.

הוא גרוטיוס צהיותו צרפת נלז על פקודי הקיל ידע לשנות את שמות כל אנשי המלחמה אשר נקראו לפניו פעם אחת.

יוסטוס ליפזיוס התחלה להגיד צע"פ את כל כפרי הרומי טאליטיוס ונחלה ועד סוף אף אם חרצ מונחת על גוארו להנחיתו כרגע אם ישכח מלה אחת.

אשה חכמה אחת מעיר ווענעליא עברה כח להגיד הדרכה אשר שומע צצית התפלה מלה צמלה צע"פ.

רלסינע הלרפתי ידע צע"פ את כל כפרי המשורר היוני אייריפידעס.

צאילע ידע צע"פ את כל כפרי מאנטואינגע.

הוגוס דאנא ידע צע"פ את כל כפרי המוקיס.

המשורר האיטלקי מעטעסעלזיו ידע את כל כפרי המשורר הרומי הארלז, צע"פ.

קארטערעט מן האי איירלנד ידע צע"פ את כל כפרי האנגליוס.

הפראפעסאר צרענדעל מנעטעינגען ידע להגיד צע"פ את כל הכפר "אעניידע" מהמשורר הרומי ווירגיל, ישר והפוך.

איש המופת הנפלא סט. גערמאין (לד"ק היה יהודי מוספרד) ידע צע"פ את כל מכתבי עת אשר קרא פעם אחת, ושער צזכרונות משטר אלף מוספרים שונים אשר נקראו צלוניו פעם אחת, וידע להגידם צע"פ ישר והפוך ולמפרע שלא כקדום.

טרוואס דענפסטער מארץ שטעטען שכת ח"ע שלא ידע מה זאת שכתה, כי לא שכת דבר מימיו.

ומוספר מן החכם קקאלינגער כי למד צע"פ צכ"א ימים את כל כפרי המשורר הקדמוני הוועירעס, וצאצאצו חדשים את כפרי כל המשוררים היונים.

המשורר האטכני קלאפסטאק ידע גם הוא את כל כפרי הוועירוס צע"פ.

הנוכלה צנגינות מאלארט צהיותו צכן שמונה שנים היה יכול צבואו אל ציתו מציית התפלה לנגן עלי הביון צכנור את כל השירים אשר שומע צנקהלות שרים ומוגיים צצית התפלה.

האנגלי צוקסטון החושב הנפלא נשאל פעם אחת כמה גריני טעורים יכילו שמונה פרסאות אנגליות ? ואחרי חשנו צע"פ א' וחלי רגעים, השיב : 1.520640 וכן צאמת.

הסופר המפורד מאקאלאי האנגלי ידע צע"פ את כל הכפר השיריי "הגרות ענין העדן" מהמשורר יוסקן מילטון.

וגודע הדבר אשר קרה להמשורר האנגלי "פאפע" צדבר שירו "דיע געשטאלענע ללוקע" כי איש אחד אשר עמד אחרי הדלת והמוחה ושומע אותו קרא את השיר הזה, הלך אל ציתו וכתב אותו עד תמו צכפר, והוליד חס"כ שם רע על פאפע כי גנב את השיר ההוא מאיזה מחבר קדמון.

וכן עשה מלך פרייסען פרידריך הגדול אל המשורר הלרפתי וולטער, כי הטמין לו איש אחד אחרי הדלת שומע את המשורר קורא לפני המלך את שירו החדש אשר חנר, ויאמר חליו הינך כי כבר קדעוהו אחר צשיר הזה, וילו להציא לפניו את האיש ההוא, ויצא ויקרא צע"פ את כל השיר ונחל ועד כלה כאלו היה הוא המחבר, וישמע וולטער ויקוף ויקרע את שירו לגזרים, אז ספר לו המלך את כל אשר עשה לו. וילך להמשורר מאד על אצדן שירתו, אמנם האיש ההוא אומר לפניו צע"פ את כל שירו עוד הפעם, מפיו קרא אותו והמשורר הלרפתי כתב על הכפר צדיו, וככה הלך אחר שיריו היותר טובים מאחריו.

שלמה ראבין.

עמי בבקשתי

זה שש שנים דרכי בקדש, כי הנני הייתי שו"ב בק"ק אלטאנא, ופניי כבוד מלאכה גמתי אומר להתפטר בשם טוב מצבא העבודה הזאת, והכניתי בה אס בורג בית מלון אורחים לעובר ולשב ארחות ימים, בית גדול ורחב ידים וחדרים מיוחדים מפארים ערוכים בכל ושמורים למלא משאלות עובדי אורח ככל אשר יעברו משכיות לבב. הבית הזה פתחתי ב"ה 1. נאוועמבער. — ועתה אחב"י בבואכם העירה או אר מבואת ים לשכני הדרשו: האמעל שמארט ווארשויא ביא א. ד. וואלינסקי קראיענקאמפ 39 האמבורג, ואני נכון לשרתכם ולכר אשר יקראוני גם בדבר משא ומתן וכל מיני קאסיסאן. ושמי הטוב בהאמבורג ערוב יערוב כי הישרים בלבושם ימצאו בי איש כלבם ובית נכון בחפצם. והנני נכון לכל אשר יקראוני לענות בלי מחיר לכל איש בכתבו ובכשונו את פרשת אניות הקיסור ואניות הנם עת רבתן ובואן, ומחיר המסע מפה לענגלאנד לאמעריקא ולאווסטראליען ביד היריעה והיכולת הטובה ערי. פקודות (אויפטרעגע) הנני מקבל בכל עת. ולאחב"י באמעריקא אקרא לשלום, אם ייטיבו ברצונם לפנות אלי, ישנו אל אבי היקר ר' ארי' ליב וואלינסקי בנייארק Chatham Str. 193 וידעו ארחות דרכי ופעולותי וימצאו נתיבתי. אברהם דוד וואלינסקי איש סובאלק. ב"ד המעתי

אגרת פתוחה

להצנים החכמים אשר ילכו למאמריהם, חכו מעטכי לאט לאט יראו אור. ונבקש לעזור צעד מימי השלוח עד חרש ימים צרות ה', כי מלאחי מלים צתורה וחכמה יאמר העברי. להמתפללים על העברי אשר יצא חמיר לציטם צקדור טוב, ושואלים אותו, מדוע אחרו פעמינו צשני צצועות האחרונים ? נקים אמתנו מה, הנותן שלג כלומר אחר לשלג הוא ארץ צבונה שמים ושלש אמות עד אשר גלגלי "מרכנות מפילת צחל לא יכלו לקבל עליהם גלגול שלג, ואמתנו מה ? להי ש"צ. למה עומדת מלית ? המעריך